

TRENUTNO GOSPODARSKO STANJE V OBČINI

Manjša proizvodnja, večja brezposelnost in izgube

Predsednik Komiteja za družbeno planiranje in gospodarstvo v tem poročilu, napisanem posebej za Našo skupnost, razgrinja skrb vzbujajočo podoben gospodarskega stanja v naši občini: padec proizvodnje znaša za prvih devet mesecev glede na enako obdobje lanskega leta 27,3 odstotka; med drugim je pet podjetij v občini ustvarilo izgubo v višini več kot šest milijonov mark.

Tudi v prvih devetih mesecih letošnjega leta so pravne osebe s področja gospodarstva in negospodarstva občine Grosuplje poslovale v težkih gospodarskih razmerah.

Pravne osebe so se znašle v prehodnem obdobju gospodarjenja, ki prehaja iz dogovorjenega v tržno gospodarstvo, kar pa je v pogojih poglobljene družbene in gospodarske krize v Jugoslaviji zelo težko uresničevati. Vse pa še dodatno zaostruje naraščajoča nelikvidnost gospodarstva.

I. Osnovni kazalci gospodarske aktivnosti

V Sloveniji je bil v septembru letošnjega leta dosežen

Rast industrijske proizvodnje

	I	I-III	I-VI	I-IX
IND 89/90	118,4	73,8	75,8	72,7

Upadel je predvsem obseg proizvodnje blaga za potrošnje, sledi pa ji proizvodnja reprodukcijskega materiala.

Se bolj zaskrbljujoče pa je dejstvo, da so se kljub velikemu zmanjšanju fizičnega obsega industrijske proizvodnje zaloge gotovih izdelkov še povečale, saj je indeks zalog že v I. polletju 1990 znašal 111,3. Razumljivo je, da tak razkorak med upadanjem fizičnega obsega proizvodnje in rastjo zalog gotovih izdelkov še pospešuje naraščanje nelikvidnosti gospodarstva.

II. Konvertibilna blagovna menjava

Ob vztrajanju na precejšnji stopnji dinarja so se septembra močno poslabšali tudi zunanji trgovinski rezultati.

V devetih mesecih je bilo v Sloveniji s konvertibilnim izvozom kritega 88,2% konvertibilnega uvoza, še slabše je v celotni državi in znaša le 77,8% konvertibilnega uvoza. Pokritje uvoza z izvozom je sicer za obdobje januar-september v naši občini pozitivno ter znaša 114,3%. Pri vsem tem pa moramo povedati, da smo

9,6% manjši količinski obseg industrijske proizvodnje od povprečne mesečne proizvodnje v lanskem letu. V devetih mesecih letošnjega leta je obseg industrijske proizvodnje manjši za 10,6%. Upadanje količinskega obsega industrijske proizvodnje je izrazito prisotno tudi v gospodarstvu naše občine, saj je rast industrijske proizvodnje v prvih devetih mesecih 1990 v primerjavi z enakim obdobjem preteklega leta vse skozi negativna, razen v mesecu januarju. Skupen padec obsega proizvodnje znaša za prvih devet mesecev 27,3% in je visoko nad republiškim zmanjševanjem industrijske proizvodnje.

III. Zaposlenost

Podatki kažejo, da se zaposlenost v gospodarstvu zmanjšuje hitreje kot v negospodarstvu. Pravne osebe spremljajo zaposlenost na podlagi delovnih ur. V prvih devetih mesecih letošnjega leta je gospodarstvo občine Grosuplje (družbeni sektor) zaposlovalo 6249 delavcev ali za 4% manj kot v enakem obdobju lani. V obrti je konec junija 1990 število zaposlenih skupaj z obrtniki znašalo 940 ali za 2,3% več kot decembra 1989. V strukturi zaposlenih po dejavnosti zavzema ta del zasebnega sektorja tretje mesto, takoj za gradbeništvo in industrijo.

Število nezaposlenih, prijavljenih na Zavodu za zaposlovanje občine Grosuplje, je od decembra 1989 naraslo kar za 33,3% in je znašalo junija 1990 280 prijavljenih. Velike težave so tudi z zaposlovanjem pripravnikov, ker večina pravnih oseb ne more zagotoviti opravljanja pripravništva, niti svojim kadrovskim stipendistom.

IV. Finančni rezultat gospodarstva

TABELA: Finančni rezultat gospodarstva občine Grosuplje v obdobju januar-september 1990 v 000 din

Elementi	I-VI/90	I-IX/90	IND
PRIHODEK SKUPAJ	1.446.909	2.258.276	156
DOBIČEK	188.545	253.976	135
IZGUBA	10.787	44.944	417
Povprečni mesečni obračunski čisti OD na delavca v gosp.	4.241	4.452	105
Povprečni mesečni obračunski čisti OD na delavca v OZD družbene dejavnosti	5.677	5.911	104

V prvih devetih mesecih letošnjega leta je v občini Grosuplje pet družbenih pravnih oseb ustvarilo izgubo v višini 44.944.000 din. Izgube so nastale predvsem zaradi odnosov na področju kapitala kot posledica visokih odhodkov financiranja, ki pa delno izhajajo tudi iz negativnih učinkov revalorizacije.

Izgube na substanci pravne osebe niso ustvarile, ker so skupni prihodki zadoščali za pokritje skupnih odhodkov,

zmanjšanih za osebne dohodke v realiziranih proizvodih in storitvah. Najvišji povprečni čisti OD na delavca so obračunale družbene pravne osebe s področja kmetijstva 6.082 (IND 126) in obrti 5.371 (IND 105).

V. Investicije

Po popisu na dan 30. junija 1990 je bilo v občini Grosuplje v tekočem letu dokončanih 11 objektov, v gradnji pa je bilo 34 objektov (enako število kot

ob popisu na dan 31. 12. 1989) v predračunski vrednosti 83.982 tisoč din. Razen enega se vsi objekti nahajajo na področju gospodarstva.

Struktura investicijskih vlaganj v posamezna področja je bila na dan 30. junija 1990 naslednja:

- 48,3% skupne predračunske vrednosti je odpadlo na področje prometa (vpliv gradnje avtoceste),
- 18,5% na področje komunalne dejavnosti,
- 12,9% na področje industrije in
- 10,0% na področje stanovanjske dejavnosti, kjer je močno zastopana gradnja solidarnostnih stanovanj.

FRANC AHLIN

POLEMIKA

Ali res potrebujemo nadzor?

V prejšnji številki Naše skupnosti sem na željo novega občinskega vodstva objavil prispevek o situaciji okrog sprememb v gozdarstvu, predvsem z željo, da bi bili lastniki gozdov informirani in da bi tudi trezno razpravljali. Na isti strani je bila objavljena polemika g. Dolinška, ki sicer ni polemika, ker se ne nanaša direktno na moja izvajanja, je pa v njej več netočnosti, da ne re-

Strukturna poraba:

- gozdno gojitvena in varstvena dela, odkazilo in načrtovanje	14,4%
- prispevek za gozdne ceste	3,0%
- obvezno združevanje na ravni republike	3,0%
- upravno prodajna režija	14,6%
Skupaj:	35,0%

Obrazložil bom samo porabo pod prvo in drugo postavko, tretja je obveza, četrti pa nastopi pri vsaki prodaji in bo tudi v bodoče seveda v konkurenci na prostem tržišču.

Letno opravimo v enotah Grosuplje in Ivančna Gorica, ki zajemajo vse površine gozdov, s katerimi gospodarji GG Ljubljana v občini Grosuplje, nego (čiščenje in redčenje) mladih gozdov na površini 300 ha. Tako so vsi mladi gozdovi do starostne faze drogovnjaka vsaj dvakrat v 10 letih negovani, kar se vidi v gozdu na vsakem koraku. S tem je zagotovljena kvaliteta bodočega gozda in pravilna sestava drevesnih vrst. Pozgodovanje na tem območju v glavnem ni potrebno, ker je možno s pravilnim ravnanjem z gozdom zagotoviti naravno obnovo, ki je veliko boljše od umetne sadnje. Vseeno letno posadimo 15 do 20 tisoč sadik.

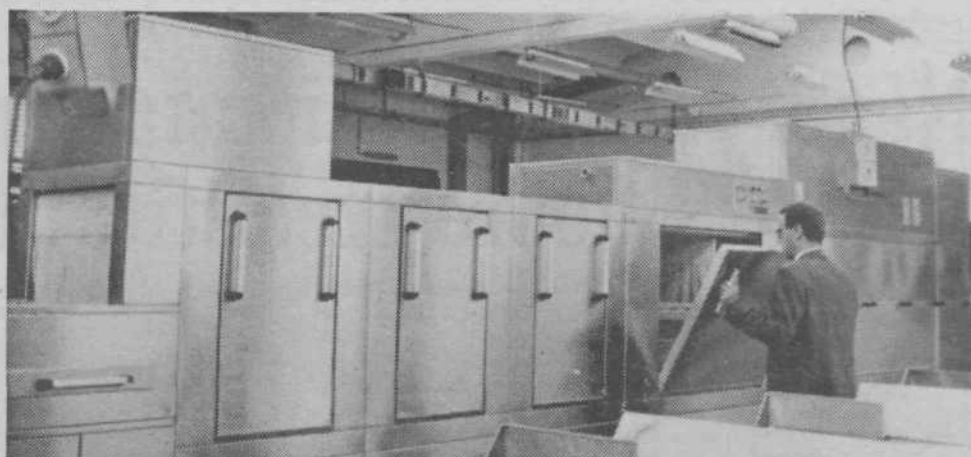
Gozdarji smo na območju omejenih enot občine Grosuplje poleg rednega vzdrževanja gozdnih prometnic zgradili od leta 1976, ko je nastala sedanja organizacijska oblika 45 km gozdnih kamilonjskih cest bodisi kot novogradnje bodisi rekonstrukcije gozdnih poti. Nadalje je bilo zgrajenih oziroma obnovljenih preko 30 km gozdnih vlakov.

Toliko k pripombi, kam je šel denar v višini 17,4% od prodajne cene lesa.

● Na ugotovitev g. Dolinška, da želimo ustanoviti novo podjetje GOZD, odgovorjam pritrdilno, vendar moram pripomniti, da to ne bo javno podjetje, ampak izvajalsko. Poslovalo bo na prostem trgu in je ustanovitev seveda naša stvar.

G. Dolinšek je napravil primerjavo med številom zaposlenih na površini gozda pri nas in v Z. Evropi, pri tem izračunu pa pomešal jabolka in hruške z nameškom, da je dobil zanimiv rezultat: pri nas gozdar na 300 ha, v Z. Evropi gozdar na 10.000 ha.

Na GG Ljubljana je dejansko zaposlenih še 450 delavcev, vendar je od teh več kot polovico sekačev, da o vseh ostalih, ki delajo v družbenih gozdovih, odkupu in prodaji itd., niti ne govorim. Nimajo nobene zveze z obveznostmi, ki jih plačujejo lastniki gozdov. Objektivna primerja-

Že pripravljeni na skupno evropsko tržišče

KOVINASTROJ iz Grosuplje, ki je pred nedavnim praznoval svojo tridesetletnico, se je v tem času iz organizacije s petimi delavci razvil v sodobno urejeno podjetje s 350 zaposlenimi. V začetku so izdelovali predvsem pomivalne stroje za večje kuhinje, danes pa pomivalne stroje za industrijo. Na tržišče so zelo uspešno prodali tudi s stroji za gostinstvo, tako imenovanimi šankomati, ki uvajajo sodobno tehnologijo v hotele, restavracije in gostišča. V Kovinastroju že dolgo sodelujejo s tujimi partnerji - s podjetjem Winterhalter Gastronom, Netzsch Newamatic in Blatzsch, s katerimi razvijajo nove programe. Veliko izdelkov potuje na zahodno tržišče, letos bodo v tujino poslali okoli 1500 strojev. Tudi na takšen način se to podjetje vključuje med tiste, ki se pripravljajo na vstop na evropsko tržišče leta 1992. Zato posvečajo posebno pozornost kakovosti izdelkov, ki jo omogoča sodobna strojna in računalniška oprema. Na sliki: Kovinastrojeve pomivalne linije za pomivanje najrazličnejših stvari v industriji ali družbenih objektih stojijo marsikje, tale bo denimo v ljubljanskem Kliničnem centru. (Foto: Romana Špende)

Metod Dular (1899 - 1990)

V ponedeljek, dne 8. oktobra t. l. je v Ljubljani v 92. letu življenja umrl inženir ekonomije in univ. profesor Metod Dular, ki je s kratkim presledkom med drugo vojno skoro 20 let vodil, dograjeval in razvijal tovarno Motvoz in platno v Grosupljem.

Metod Dular se je rodil 12. junija 1899 v Novem mestu. Po maturi na novo-mestški gimnaziji leta 1917 je opravil abiturientski tečaj in nato študiral na visoki trgoški in prometni šoli v Zagrebu, kjer je leta 1925 diplomiral za inženirja ekonomskih znanosti. Med študijem je služboval v Združeni gospodarski banki d. d. v Ljubljani, v veletrgovini Stermecky v Celju in v podjetju Majolika v Zagrebu; v šolskem letu 1924-1925 je predaval na dvoletni trgoški šoli v Novem mestu, dne 8. oktobra 1925 pa je nastopil kot knjigovodja in tajnik v tedanji Mehanični vrvarni, terilnici lanu in konoplje d. d. v Grosupljem. Vrvarna (kot so jo splošno imenovali) je bila zaradi slabe prodaje izdelkov v stečajju. Kreditna banka iz Ljubljane, kot lastnica stečajne mase, je hotela tovarno opustiti in razprodati opremo in nepremičnine, Dular pa je upravni odbor banke prepričal, da je možna poravnava in v dveh letih obnoviti in celo povečati proizvodnjo in prodajo.

Z ugodnimi krediti in spretnim nakupom surovin in hitrim obračanjem kapitala je Dular izkoristil trenutno konjunkturo (zaradi mednarodne sankcije v času italijanske zasedbe Etiopije) ter rešil tovarno tudi s spretno prodajo vrvarskih izdelkov. Zaradi vidnih uspehov je banka imenovala Dularja za direktorja ter mu z ugodnimi krediti omogočila modernizacijo, nakup angleških strojev in posodobitev postopkov. V tridesetih letih so zgradili mokro predilnico, tkalnico in belilnico za laneno platno. Mehanično vrvarno so preimenovali v tovarno Motvoz in platno d. d., povečali storilnost, sortiment in kakovost izdelkov; pri tem so mnogo

prispevali mladi tekstilni in drugi strokovnjaki, za katere je Dular še posebno skrbel. Tovarna je pospeševala pridelovanje lanu in konoplje v Suhi Krajini in v drugih delih Dolenjske, vse to pa je omogočilo splošen dvig in razvoj širše okolice, saj je bila s to tovarno podana osnova za nadaljnji razvoj okoliških naselij, za razvoj elektrifikacije in občinskega gospodarstva; število zaposlenih se je od leta 1925 od 100 dvignilo do leta 1940 na 469.

Kot direktor se je Dular v tovarni živo zanimal za sodobno podjetništvo, za računovodstvo in kalkulacije v industrijskih podjetjih; postopoma in prvi v tedanji Sloveniji je začel uvajati prvine enokoličnega knjigovodstva, ki je mnogo prispeval k uspehu tovarne Motvoz in platno; izkušnje v naši tovarni so bile osnova in vzor za izdajo predpisov o obveznem kontnem planu v vsej Jugoslaviji.

Leta 1944 je Komisija Avnoja za obnovo države zadolžila Dularja, da izdela predlog predpisov za uvedbo sistema enokoličnega računovodstva in kontnega plana v jugoslovanskem gospodarstvu. Kot je Metod Dular zapisal v Zborniku občine Grosuplje (1976) je Motvoz in platno rojstno mesto sodobnega računovodstva.

Potem ko je bil izvoljen za univ. profesorja na Ekonomski fakulteti, Metod Dular ni pozabil naše tovarne; izdelal je razvojni in naložbeni program, po katerem proizvaja in posluje ter napreduje Motvoz in platno. Zato mu je kolektiv in občina hvaležna za njegove nesebični prispevek!

FRANCE ADAMIČ

TONE MIKLAVČIČ